

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Balıkesir University Faculty of Theology

Sahibi / Owner

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına
Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt

Yazı İşleri Müdürü/Responsible Manager

Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz

Editörler/Editors in Chief

Doç. Dr. Mehmet Özkan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakçı

Editör Yardımcıları/Assistant Editors

Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed Abdelghany

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ejder Okumuş, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Akkuş, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Bahçekapılı, Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Dirik, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Özkan, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Esmâ Sayın, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Y. Emre Gördük, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Demir, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakçı, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Polat, Balıkesir Üniversitesi

Dizgi-Mizanpaj/Layout

Asem Hamdy Ahmed Abdelghany & Mehmet Özkan & Ahmet Ali Çanakçı

Yazışma/Correspondence

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinkçiler Mah. Soma Cad. Altteylül/Balıkesir **Telefon:**
0 266 249 61 79 & **Faks:** 0 266 239 87 46 & **E-posta:** balikesirilahiyatdergisi@gmail.com **Web:**
<http://ilahiyatdergisi.balikesir.edu.tr>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bauifd>

Baskı Yeri

Erman Ofset Matbaacılık LTD. ŞTİ. - Fevzi Çakmak Mah. Özlem Cad. No: 33/G Karatay/
Konya Tel: 0332 342 01 55 • Sertifika No: 15409

Basım Tarihi

Aralık 2019

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, yılda iki kez yayınlanan akademik uluslararası hakemli bir dergidir. BAÜİFD'de yayınlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın dili Türkçe olmakla birlikte diğer dillerde de yazılar yayınlanmaktadır. Yayınlanan yazıların bütün yayın hakları BAÜİFD'ye ait olup yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz. Yazıların yayınlanıp yayınlanmamasına derginin yayın kurulu karar verir.

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Balıkesir University Faculty of Theology
ISSN 2149-9969 | e-ISSN 2717-669X
Aralık/ December 2019, 10: 276-281

Esmâ Sayın, Kâşife İsimli Eserinde Ali Şuûri'nin Tasavvufî Meselelere Yaklaşımı.
Bursa: Emin Yayınları, 2018.

Esmâ Sayın, The Approach of Ali Shuûri to Sufism Issues in His Book 'Kashifa'

Seyyit Nur Cıran

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Balıkesir/ Türkiye

Balıkesir University, Institute of Social Science

e-mail: seyyitnurciran@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5433-4634>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı /Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 20 Ekim 2019 / 20 October 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 10 Aralık 2019 / 10 December 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Aralık 2019 / 30 December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/ December

Atf/Citation: Seyyit Nur Cıran, "Esmâ Sayın, Kâşife İsimli Eserinde Ali Şuûri'nin Tasavvufî Meselelere Yaklaşımı" *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (Aralık 2019): 276-281

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiştir.
This article has been reviewed by at least two referees.

Web: <http://ilahiyatdergisi.balikesir.edu.tr>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bauifd>

Mail: balikesirilahiyatdergisi@gmail.com

Copyright © Published by Balıkesir Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Balıkesir University, Faculty of Theology, Balıkesir, Turkey. All rights reserved.

**Esmâ Sayın, Kâşife İsimli Eserinde Ali Şuûri'nin Tasavvufi
Meselelere Yaklaşımı. Bursa: Emin Yayınları, 2018.**

Seyyit Nur Ciran

Yazar, eserin girişinde: “Zamanının “Koca Müftü”sü olarak tanınan Ali Şuûri Efendi, on dokuzuncu yüzyıl ortalarında Balıkesir ve çevresinde başlayan bilimsel alandaki modernleşme hareketinin öncülerinden birisidir. Osmanlı genelinde de tanınan bir âlim olmasına rağmen günümüzde unutulmuş bir değer olarak karşımıza çıkar. Ali Şuûri Efendi'nin bu eser sayesinde tekrardan gün yüzüne çıkarak bir kez daha sesini duyurmaya muktedir olacağı kanaatindeyiz” demektedir.

Eserde Ali Şuûri Efendi'nin 'Kâşife' isimli Arapça el yazma risalesinin tercüme edilmesinin yanı sıra bu çalışmasının ayrıntılı içeriğinin analizi yapıp bu doğrultuda etkilendiği tasavvufi şahsiyetlerin görüşleriyle bizzat kendisinin görüşleri kıyaslanmış, tasavvuf klasikleri açısından da karşılaştırılıp yorumlanmıştır.

Sayın'ın kaleme aldığı eser iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Balıkesir ilinde öne çıkan ilmi şahsiyetler ve yine bu ildeki mânevî şahsiyetler konu edinilerek bir girizgâh yapıldıktan sonra Ali Şuûri Efendi'nin hayatı ve kişiliği hakkında bilgiler veriliyor.

İkinci bölüm ise kitabın asıl mahiyetini oluşturduğu *Kâşife* adlı risalenin tasavvufi meselelere olan yaklaşımı konu edinilerek yazılmıştır. Bu bölüm de kendi alt başlıklarıyla beraber yedi kısımdan mütevellittir.

İkinci bölümün başlıklarını sıralayacak olursak: Tasavvuf İlmi, İlahî İsimler, İnsanın Mânevî Yapısı, İnsan-ı Kâmil, Hakikat-ı Muhammediyye, Nübüvvet ve Velâyet kısımlarıdır.

“Tasavvuf İlmi” başlığında yazar, tasavvuf ve insan-ı kâmil ilişkisini açıklayarak sûfilerin insan-ı kâmil hakkında söyledikleriyle Ali Şuûri'nin düşüncesini kıyaslamaya çalışmıştır. Aynı şekilde tasavvufun Allah'ın isimleriyle bütünleşme, kötü ahlâktan temizlenme, oradan da hakikat bilgisi ilişkisine kadar aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır.

“İlahi İsimler” başlığında ise yazar belli başlı esmaları ele alarak Ali Şuûri'nin bu isimlere yaklaşımındaki incelikleri aktarmıştır. “Ali Şuûri'ye göre eşya ve varlık üzerindeki ilk tecelli, Allah Teâlâ'nın sevgisinin vasıtasıyladır. O'nun Zatında, ulûhiyet ve rubûbiyet mertebeleri gereğince çeşitli ve karşılıklı sıfatlar bulunmaktadır. Örneğin, lütûf ile kahır, rahmet ile gazap ve rıza ile nefret gibi. Bazısı cemâldir, bazısı celâl, bazısı da ikisi arasında berzahdır” görüşünü aktaran yazar, İlahi İsimlerin Allah ile âlem arasında bir köprü olduğu düşüncesindedir. Allah'a vahiy mahsulü olan ilâhî isimler vasıtasıyla dua edebileceğimizi, âlemdeki her bir varlığın ilâhî isimlerden kendi hakikatine özel bir ismi olduğu görüşünün üzerinde durulmaktadır.

“İnsanın Mânevî Yapısı” başlığının en dikkat çekici bölüm olduğu iddiasında bulunmak yersiz olmayacaktır. Kalbin, ruhun, nefsin ve aklın yapısına değinen yazar; bu kavramların farklı anlamlarda olmasının yanı sıra aynı zamanda her birinin farklı ilâhî isimlere de karşılık geldiğini söylemektedir. Bu doğrultuda hayvanlarda da bulunan, insanın sol memesinin dört parmak altında olan bir et parçası olarak ifade edilen maddi kalbin dışında, âlim ve arif yönü olan, akli da kuşatan bir rûhani kalpten bahsetmektedir. Bu görüş Ali Şuûri'nin kalp tarifini de destekler niteliktedir. Nitekim “Ali Şuûri'ye göre gerçekte kalp, tasarlanmış et şeklindedir ve göğsün sol tarafında bulunur. Aynı zamanda kalp, hissedilen bir ettir ve içinde boşluk olup orada siyah kan vardır. Bu siyah kan, hayvanî rûhun kaynağıdır. Bu ise hayvanlarda ve hatta ölümlerde bile bulunur.” Ali

Şuûri Efendi kalbin maddi-fizyolojik mahiyetinden bahsettikten sonra onun manevî-rûhsal olan diğer yönüne değinerek Gazzâlî gibi kalbin hem bedeni hem de mânevî yönleriyle bir bütün olarak ele alındığı görüşünü ifade eder.

Yazar rûhun, nefsin ve aklın yapısını da aynı üslupla ele alıp değerlendirdikten sonra bir diğer başlık olan “İnsan-ı Kâmil” konusuna geçiş yapar. Yaratılış itibariyle saf/öz halde doğan insan zaman geçtikte bu saflıktan uzaklaşıp hayvanî nefis ile şeytanın tuzağına düşerek ilâhî emirden yüz çevirir hale gelir. Ancak asıl gaye nefsi kötülüklerden arındırmak ve insan-ı kâmil olma yolunda çaba ve gayret içerisinde bulunmak olmalıdır. Ali Şuûri’nin bu konudaki görüşlerine değinen yazar O’nun: “Kur’ân-ı Kerîm, ilâhî isimlerin bağlarıyla, insanı Allah ile bağlantıya yönlendirir; insanın aradığı her şeyin O’nun katında olduğunu ona gösterir. Böylece bu isimler, insanlığın anlayışı için, mümkün olan en yüksek seviyede marifetullahı gerçekleştirir” sözüne binaen insan-ı kâmil olma yolunda Allah ile kurulacak bağlantının yöntemlerine işaret eder. Bu bağlamda bizlere bildirilen ilâhî isimlerin insan-ı kâmil olma yolundaki önemine değinerek yol gösterici üslubuyla yeni ufuklar açar.

Ali Şuûri Efendi’nin “Hakîkat-ı Muhammediyye” görüşüne de yer veren yazar, bu konu hakkında Şuûri Efendi’nin görüşlerini üç ara başlıkla ele alır.

İlk olarak ‘Hz. Peygamber ve Bütün Peygamberler’ başlığında Şuûri Efendi’nin görüşlerini şöyle açıklar: “Ali Şuûri’ye göre bütün peygamberlerin ilâhî dinin emirlerini tebliğ etme hakkındaki özellikleri aynıdır ve birdir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de bu durum, ‘Peygamberlerin hiçbirisi arasında ayırım yapmayız’ diyerek ifade edilmiştir. Ancak Peygamber Efendimiz, ezelden ebede bütün varlıkların ve yaratılmışların merkezidir. Hz. Peygamber, bütün

peygamberlerin lideridir. Bu duruma işaret eden gerçek, 'hakikat-ı Muhammediyye' ifadesiyle açıklanır."

Ali Şuûri'ye göre tasavvuftaki insan-ı kâmil mertebesinin Hz. Muhammed'i temsil ettiği görüşünü aktaran yazar, bütün enbiya ve evliyanın birer insan-ı kâmil olmalarına rağmen kendilerinde Allah'ın bütün isimlerinin en mükemmel şekilde yansımadağını dile getirir. Onlardan tecelli eden isim ve sıfatların tamamının Hz. Peygamber'de tecelli ettiğini söyler. Ayrıca her sûfinin bütün mertebeleri aşarak insan-ı kâmil mertebesi olan hakikat-ı Muhammediyye'ye ulaşmayı hedeflemelerinin gerektiği görüşünü aktarır.

İkinci olarak 'Yaratılmışların İlki Olması Açısından Hz. Peygamber' başlığıyla konuyu ele alan yazar, yine Şuûri Efendi'nin, "Peygamber Efendimizin yaratılış bakımından bütün yaratılmışların ilki olduğu" görüşünü aktarıp 'Ben yaratılış olarak peygamberlerin ilki; gönderiliş olarak ise sonuncusuyum' hadis-i şerifi ile bu söylemini delillendirir.

Üçüncü olarak ifade edilişi ise 'Hakikat-ı Muhammediyye'nin Nuru Olması Açısından Hz. Peygamber' başlığıyla. Bu başlıktan nur kavramının detaylarına inen yazar, kalp gibi nurunda iki yönünden bahseder. Detaylarını okuyacağınız bu kavramın Hz. Peygamberle bağlantısını Sayın'ın eserinde tüm incelikleriyle göreceksiniz.

Eserin altıncı başlığı olan "Nübüvvet" konusunda ise yazar, kelime tahlilinden sonra Ali Şuûri'ye göre nübüvvetin Allah'ı bilmek olduğunu aktararak konuya giriş yapar. Sonrasında ise Nübüvvetin gerekliliği ve amacı üzerinde durup bu kavramın kapsadığı anlam yoğunluğunu ve nübüvvetin gerekliliğini Hz. Peygamber üzerinden örneklendirerek sunar.

Son olarak “Velayet” kavramı üzerinde duran yazar, bu kavramın hangi manalarda kullanıldığını farklı bakış açılarıyla değerlendirir. ‘Velilerin en büyüğü olması açısından Hz. Peygamber’, ‘risalet kaynaklı velayet ve Hz. Peygamber’, ‘velayet açısından ismet sıfatı ve Hz. Peygamber’ başlıklarıyla velayet kavramını detaylıca ele alarak Hz. Muhammed (s.a.v.) üzerinden kavramı pekiştirir. Konuyu velayet ve risalet arasındaki ilişkiyi açıklayarak bitirir.

Genel olarak eseri değerlendirecek olursak, Ali Şuûri Efendi’nin tasavvufi meselelere olan yaklaşımının nebevi ahlâk ekseninde ele alındığını görüyoruz. Şuûri’nin görüşleri ile etkilendiği isimlerden olan İbnü’l-Arabî, Sadreddin Konevî, Gazzâlî gibi önemli mutasavvıfların görüşleri kıyaslanarak bakış açısı zenginliğiyle harmanlanmış bir eser olarak ortaya konulmuştur.

Ali Şuûri Efendi zamanının gözdesiyken günümüzde maalesef unutulmaya mahkûm edilmiş, kabri önünde adı verilen okulla bir nebze yaşatılmaya çalışılmaktadır. Mânevî değerlerine sahip çıkmayan bir milletin geleceğe dair yaşantıları-hedefleri her daim donuk olacağı kanaatindeyiz. Üzerimize düşen “hikmet müminin yitiğidir..” kavlince değerlerimizi yeşertecek çalışmalar yapıp, onların bizlere duyurmaya çalıştığı sesleri işitmek işittirmek olmalıdır. Bu eserin de bir nîda değeri taşıyıp Ali Şuûri Efendi’nin sesini duyurmaya muktedir olacağı kanaatindeyiz.